

Nghiên cứu sự khác biệt giữa cảm nhận âm nhạc qua biểu diễn trực tiếp và cảm nhận gián tiếp trên các phương tiện truyền thông trực tuyến nhằm phát triển năng lực cảm thụ âm nhạc cho học sinh tiểu học

Phạm Thị Thu Hiền

Khoa GD Tiểu học và Mầm non Trường Đại học Hải phòng

Received: 5/12/2024; Accepted: 12/12/2024; Published: 16/12/2024

Abstract: Music (AN) seems to be very important in life. The emotions that AN creates when listening to a work have an extremely strong impact. For humans, AN can simply be listening, enjoying the most familiar and simple things created by sound, a hidden motivation that arouses strong emotions to promote action, change mood, and support personal development. However, the difference is still clear in listening to live music and listening to music online (live) on the media (online). Thereby, a clearer awareness is aimed at creating more opportunities to access music appropriately.

Keywords: Live music listening; Online music streamings

1. Đặt Vấn Đề

Âm nhạc (AN) rất quan trọng trong cuộc sống. Cảm xúc của AN tạo ra có tác động vô cùng mạnh mẽ. Với con người, AN có thể đơn giản là sự lắng nghe, thưởng thức những gì gần gũi bình dị nhất do âm thanh tạo nên, là động lực tiềm ẩn khơi dậy niềm cảm xúc mạnh mẽ để thúc đẩy hành động, thay đổi tâm trạng, và hỗ trợ sự phát triển cá nhân. Bên cạnh đó việc sáng tác AN, sáng tạo trong biểu diễn là niềm vui, là điều kiện để không ít những người biểu diễn AN dù chuyên hay không chuyên phát triển tài năng, cũng như truyền cảm xúc tới người khác...

AN đã xuất hiện từ thời kỳ đầu của loài người, có thể nói là từ khi con người bắt đầu nhận thức và tạo ra âm thanh. Cảm xúc khi lắng nghe AN ở nhiều cách thức, nhiều phương thức cũng khác. Cùng với sự phát triển của nhân loại, các phương tiện truyền thông hiện đại xuất hiện hỗ trợ cho sự phát triển của AN như việc ghi âm, thu âm, quay Video, quay clip. Tuy nhiên sự khác biệt vẫn rõ ràng trong việc nghe nhạc trực tiếp và nghe nhạc trực tuyến (live) trên các phương tiện truyền thông (online). Qua đó nhận thức rõ ràng hơn nhằm hướng tới tạo cho mình nhiều cơ hội tiếp cận AN cho phù hợp. Vậy sự khác biệt giữa việc nghe nhạc trực tiếp và nghe nhạc trực tuyến qua các phương tiện truyền thông là gì? Điều đó có ảnh hưởng tới cảm xúc khi nghe tác phẩm AN không? Thông qua một số khía cạnh ta sẽ thấy điều đó nhằm cải thiện hơn kiến thức, kỹ năng, khả năng nghe nhạc của mình.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Giá trị AN với cảm xúc con người.

AN yếu tố tác động mạnh mẽ đến cảm xúc con người, từ việc giúp giải tỏa tâm trạng, khơi dậy kỷ niệm, đến việc kết nối con người với nhau. Có thể kích thích mọi cung bậc cảm xúc: vui vẻ, buồn bã, hứng khởi, thư giãn, hay xúc động. Các giai điệu, nhịp điệu, và lời bài hát có thể đồng hành cùng tâm trạng, giúp con người đối diện và điều chỉnh cảm xúc. AN giúp con người giảm bớt áp lực, lo âu và stress. Giải tỏa và chữa lành tâm hồn, đây là một công cụ trị liệu tâm lý hiệu quả (âm nhạc trị liệu - music therapy). AN có khả năng đánh thức ký ức, đưa con người trở về những khoảnh khắc trong quá khứ. Một bài hát có thể gọi lại kỷ niệm đẹp hoặc cả những xúc cảm sâu sắc. AN kết nối con người với nhau thông qua những buổi biểu diễn, lễ hội, hay việc hát chung. Là cầu nối văn hóa, âm nhạc thể hiện bản sắc dân tộc và góp phần truyền tải các giá trị, câu chuyện của một cộng đồng. Ngoài ra AN còn kích thích tư duy sáng tạo, giúp con người tập trung hoặc «phiêu» trong những ý tưởng mới, trong đó nghệ sĩ sáng tác thường lấy cảm hứng từ AN để thể hiện bản thân và chạm đến trái tim người nghe. AN phản ánh sở thích và tính cách của mỗi người. Những dòng nhạc khác nhau có thể giúp con người khám phá bản thân và biểu đạt cảm xúc một cách tự do.

Nhạc nhẹ giúp thư giãn và giảm căng thẳng. Nhạc sôi động mang lại sự phấn khích, năng lượng. Nhạc buồn giúp con người đối diện và giải tỏa những

cảm xúc tiêu cực. Khi nghe nhạc, não bộ sản sinh dopamine (hormone hạnh phúc), giúp cải thiện tâm trạng và tạo cảm giác tích cực.

AN thúc đẩy sự phát triển tâm lý và nhận thức, giúp trẻ em phát triển khả năng nhận thức, học ngôn ngữ, và cảm thụ thế giới xung quanh, ở người lớn, duy trì sức khỏe tinh thần, giảm nguy cơ trầm cảm và cải thiện trí nhớ. AN hiện diện trong mọi hoạt động, từ làm việc, tập thể dục, đến thư giãn hay các dịp lễ đặc biệt. Nó giúp tạo không khí phù hợp, làm phong phú thêm trải nghiệm sống. AN là «ngôn ngữ của cảm xúc», đồng hành với con người trong mọi giai đoạn của cuộc đời. Nó không chỉ làm giàu tâm hồn mà còn là phương tiện kết nối, chữa lành và khơi nguồn sáng tạo.

2.2. Khái niệm AN trực tiếp và AN trực tuyến

Có 2 hình thức nghe nhạc phổ biến :

- **Nghe trực tiếp (Live music listening)** là hình thức thưởng thức AN hoặc âm thanh mà người nghe có mặt tại nơi âm thanh được phát ra, thường là:

+ Các buổi biểu diễn trực tiếp: Như hòa nhạc, liveshow, hoặc các chương trình âm nhạc.

+ AN đường phố: Người nghe trải nghiệm AN ngay tại nơi biểu diễn.

+ Tương tác trực tiếp: AN có thể được trình diễn riêng cho một nhóm nhỏ hoặc cá nhân, tạo cảm giác chân thực và gần gũi.

* Ưu điểm: Trải nghiệm sống động, cảm xúc mạnh mẽ hơn. Có sự kết nối trực tiếp với nghệ sĩ và môi trường xung quanh. Âm thanh không bị ảnh hưởng bởi công nghệ truyền tải.

* Nhược điểm: Phụ thuộc vào thời gian và địa điểm. Có thể tốn kém hoặc khó tiếp cận với những chương trình đặc biệt.

- **Nghe trực tuyến (Online music streamings)** là hình thức nghe AN hoặc âm thanh qua Internet, thông qua các nền tảng hoặc ứng dụng như Spotify, YouTube, Apple Music, hoặc các chương trình phát sóng trực tiếp.

* Ưu điểm: Có thể nghe ở bất cứ đâu chỉ cần có Internet. Tiết kiệm: Thường có chi phí thấp hơn so với việc tham dự các buổi biểu diễn trực tiếp. Kho nội dung phong phú: Dễ dàng tiếp cận với nhiều thể loại âm nhạc và nghệ sĩ từ khắp nơi trên thế giới.

* Nhược điểm: Phụ thuộc vào kết nối Internet và thiết bị nghe. Chất lượng âm thanh đôi khi bị giảm do định dạng nén. Thiếu cảm giác chân thực và kết nối trực tiếp với nghệ sĩ.

2.3. Sự khác nhau giữa nghe nhạc trực tiếp và nghe nhạc trực tuyến.

Chất lượng âm thanh và không gian :

Nghe nhạc trực tiếp: Âm thanh sống động, tự nhiên, và có độ vang nhờ không gian biểu diễn (phòng hòa nhạc, sân khấu ngoài trời). Người nghe cảm nhận sự chân thực từ nhạc cụ và giọng hát, với sự biến đổi tinh tế tùy theo cách biểu diễn. Có sự cộng hưởng cảm xúc từ âm thanh vòm và khán giả xung quanh.

Nghe nhạc trực tuyến: Âm thanh được xử lý qua thiết bị kỹ thuật số, có thể không tái hiện đầy đủ chi tiết và sắc thái so với âm thanh live. Phụ thuộc vào thiết bị nghe (tai nghe, loa) và kết nối internet. Ít cảm nhận được không gian âm nhạc thực sự vì thường thiếu hiệu ứng âm thanh tự nhiên.

Tương tác và kết nối:

Nghe nhạc trực tiếp: Có sự tương tác trực tiếp giữa nghệ sĩ và khán giả, tạo cảm giác kết nối mạnh mẽ. Khán giả có thể tham gia cổ vũ, hát theo, và cảm nhận được năng lượng của đám đông. Mỗi buổi biểu diễn là duy nhất, mang lại cảm giác đặc biệt và khó quên.

Nghe nhạc trực tuyến: Thụ động hơn, không có tương tác trực tiếp với nghệ sĩ hoặc đám đông. Cảm giác kết nối yếu hơn, vì khán giả thường nghe nhạc một mình. Dễ bị sao nhãng bởi môi trường xung quanh hoặc các hoạt động khác.

Trải nghiệm cảm xúc:

Nghe nhạc trực tiếp: Cảm xúc thường mạnh mẽ hơn nhờ sự kết hợp của âm thanh, ánh sáng, không gian, và sự hòa i vào đám đông. Tạo ra ký ức đáng nhớ, đặc biệt khi tham gia các sự kiện lớn như hòa nhạc hoặc festival. Cảm nhận được sự đột phá trong cách nghệ sĩ biểu diễn ngẫu hứng hoặc khác biệt so với bản thu âm.

Nghe nhạc trực tuyến: Dễ dàng tiếp cận và thoải mái, nhưng cảm xúc thường bị giới hạn bởi môi trường nghe nhạc. Thích hợp để thư giãn hoặc tập trung vào phần kỹ thuật của bài hát hơn là cảm nhận không khí. Ít cảm giác “phiêu” hoặc “hòa mình” như khi tham gia một buổi biểu diễn trực tiếp.

Hiệu ứng cộng đồng:

Nghe nhạc trực tiếp: Cảm giác thuộc về một cộng đồng, đặc biệt khi cùng chia sẻ niềm đam mê với âm nhạc và nghệ sĩ yêu thích. Khán giả được hòa mình vào không khí chung, điều này có thể làm tăng cảm xúc và sự thỏa mãn.

Nghe nhạc trực tuyến: Thường mang tính cá nhân hóa, không có sự tương tác trực tiếp với cộng đồng người hâm mộ. Một số nền tảng cố gắng tái hiện cộng đồng qua bình luận hoặc live chat, nhưng không thể thay thế trải nghiệm thật.

2.4. Lựa chọn hình thức khi nghe nhạc.

Nghe nhạc trực tiếp mang lại cảm xúc mạnh mẽ, chân thực và kết nối sâu sắc với nghệ sĩ, trong khi nghe nhạc trực tuyến qua các phương tiện truyền thông lại đem đến sự tiện lợi, dễ tiếp cận và phù hợp với các hoạt động thường ngày. Lựa chọn hình thức nghe nhạc tùy thuộc vào mục đích: thưởng thức nghệ thuật, thư giãn, hay trải nghiệm cộng đồng.

Việc chọn nghe nhạc trực tiếp hay trực tuyến phụ thuộc vào mục đích, hoàn cảnh, và sở thích cá nhân của bạn. Dưới đây là một số yếu tố để bạn cân nhắc trước khi đưa ra lựa chọn:

Trường hợp nên chọn nghe nhạc trực tiếp : Tìm kiếm trải nghiệm cảm xúc mạnh mẽ: Nếu bạn muốn cảm nhận âm nhạc sống động, chân thực, và hòa mình vào không gian biểu diễn, nhạc live là lựa chọn tuyệt vời. Sự kết hợp của âm thanh, ánh sáng, và tương tác với nghệ sĩ và khán giả sẽ tạo nên một trải nghiệm độc đáo. Tham gia các buổi hòa nhạc, sự kiện AN giúp bạn gặp gỡ những người có chung sở thích và cảm giác thuộc về một cộng đồng. Thưởng thức nghệ sĩ yêu thích nếu bạn hâm mộ một nghệ sĩ hoặc ban nhạc cụ thể, xem họ biểu diễn trực tiếp mang lại cảm giác đặc biệt khó quên. Tạo kỷ niệm đáng nhớ qua những buổi biểu diễn trực tiếp thường để lại ấn tượng sâu sắc hơn và trở thành những ký ức đáng giá.

Trường hợp nên chọn nghe nhạc trực tuyến: Tiện lợi và dễ tiếp cận, bạn có thể nghe nhạc ở bất kỳ đâu và bất kỳ lúc nào mà không cần phải chờ đợi sự kiện. Các nền tảng trực tuyến như Spotify, YouTube, Apple Music cung cấp kho nhạc phong phú, phù hợp với mọi tâm trạng và sở thích. Phù hợp với thói quen hàng ngày. AN trực tuyến thích hợp để bạn thư giãn, làm việc, tập thể dục, hoặc làm bạn đồng hành khi đi đường, dễ dàng tạo danh sách phát (playlist) cá nhân hóa. Trải nghiệm AN mới. Các nền tảng gợi ý bài hát hoặc nghệ sĩ mới dựa trên sở thích của bạn, giúp bạn khám phá thêm nhiều thể loại và xu hướng âm nhạc.

Tuy nhiên, Nghe nhạc trực tuyến thiếu tính tương tác và cảm xúc sống động như nghe trực tiếp. Nó phù hợp với nhu cầu hàng ngày hơn là tạo ra những trải nghiệm sâu sắc.

Gợi ý kết hợp cả hai hình thức. Nghe nhạc trực tuyến hàng ngày: Để thư giãn, làm việc, hoặc khám phá AN mới. Đây là hình thức linh hoạt, tiết kiệm, và phù hợp với thói quen thường xuyên. Thỉnh thoảng nghe nhạc trực tiếp: Tham gia các sự kiện lớn, hòa nhạc của nghệ sĩ yêu thích, hoặc khi bạn muốn tận hưởng cảm xúc đặc biệt mà âm nhạc live mang lại.

Âm nhạc là một trong những phương tiện hiệu quả để thực hiện nhiệm vụ giáo dục (GD) đạo đức, thẩm

mỹ, góp phần GD học sinh toàn diện, hình thành nhân cách con người. Đồng thời, bước đầu hình thành khả năng cảm thụ, hiểu và thể hiện nghệ thuật AN, khơi dậy ở các em khả năng sáng tạo trong hoạt động AN

GD âm nhạc là hình thức GD nghệ thuật mang tính đặc thù. Nó có khả năng liên kết, sử dụng cũng như hỗ trợ, lồng vào tất cả hình thức, nội dung GD khác, làm cho chúng đạt đến hiệu quả cao trong việc thực hiện những yêu cầu, mục tiêu GD.

Năng lực âm nhạc mà Chương trình môn AN tập trung hình thành và phát triển ở HS bao gồm các thành phần sau: (1) *Thể hiện âm nhạc*: biết tái hiện, trình bày hoặc biểu diễn âm nhạc thông qua các hoạt động hát, chơi nhạc cụ, đọc nhạc với nhiều hình thức và phong cách.. (2) *Cảm thụ và hiểu biết âm nhạc*: biết thưởng thức và cảm nhận những giá trị nổi bật, những điều sâu sắc và đẹp đẽ của AN được thể hiện trong ác phẩm hoặc một bộ phận của tác phẩm; biết biểu lộ thái độ và cảm xúc bằng lời nói và ngôn ngữ cơ thể; biết nhận xét và đánh giá về các phương tiện diễn tả của âm nhạc. (3) *Ứng dụng và sáng tạo âm nhạc*: biết kết hợp và vận dụng kiến thức, kỹ năng AN vào thực tiễn; ứng tác và biến tấu, đưa ra những ý tưởng hoặc sản phẩm âm nhạc hay, độc đáo; hiểu và sử dụng AN trong các mối quan hệ với lịch sử, văn hoá và các loại hình nghệ thuật khác. Nghe AN trực tiếp sẽ giúp HS Tiểu học phát triển năng lực cảm thụ AN sâu sắc và hiệu quả hơn. Ngoài ra, nó còn giúp khơi dậy khả năng sáng tạo trong AN.

3. Kết luận:

Nghe trực tiếp phù hợp khi ta muốn trải nghiệm cảm giác sống động, giàu cảm xúc. Trong khi đó, nghe trực tuyến là lựa chọn lý tưởng cho sự tiện lợi và tiếp cận AN mọi lúc, mọi nơi. Cả hai hình thức đều có giá trị riêng, tùy thuộc vào mục đích và hoàn cảnh của người nghe. Nếu ưu tiên trải nghiệm cảm xúc và kết nối, hãy chọn nghe nhạc trực tiếp. Nếu cần sự tiện lợi và chi phí thấp, nghe nhạc trực tuyến là lựa chọn phù hợp. Tốt nhất, hãy kết hợp cả hai để cân bằng giữa thưởng thức AN hàng ngày và tận hưởng những khoảnh khắc đáng nhớ.

Tài liệu tham khảo

1. Haruki Murakami (2019), *Bàn về Âm nhạc - Trò chuyện cùng Seiji Ozama*, NXB Dân trí. Hà Nội
2. Jenifer Buchanan (2020), *Liệu pháp tâm lý - Ứng dụng Âm nhạc để thay đổi cuộc sống*, NXB Công thương. Hà Nội
3. Nguyễn Duy (2021), *Học nhạc không khó*, NXB Thanh niên. Hà Nội
4. Dương Đình Minh Sơn (2020), *Hình thức Âm nhạc*, NXB Thanh niên. Hà Nội